

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 206 | שנה ד' | פרשת במדבר - שבועות | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

(במדבר ג, טו) והטעם שספרו מנן חדש פרש"י משיצא מכלל נפלים הוא נמנה ליקרא שומר משמרת הקדש.

ויל"ע דהא רוב תינוקות אינם נפלים ולמה לא ילכו אחר הרוב ויספרו את כולם? וי"ל דאע"פ שהולכים אחר הרוב מ"מ כאן רוצים לדעת את מנינם כיון שיש ביניהם נפלים נמצא שאם נלך אחר הרוב תמנה את כולם המנין לא יא נכון. [ועי' בשיטמ"ק ב"ק י"א ע"ב]. והנה להלן פסוק מ' כתוב שגם בכורות בני"י נמנו מנן חדש ומעלה ופרש"י שם משיצאו מכלל ספק נפלים.

והנה רש"י בב"ק י"א ב' ס"ל דמוה שאין פודים את הבן תוך ל' יום זהו מפני ספק נפל, ודלא כתוס' שם דס"ל שגזו"כ הוא לפדות רק לאחר ל' אפי' אם יודעים בבירור שאינו נפל. ולפרש"י להלן פסוק ט"ז שמושה מנאם על פי בת קול, קשה הרי כלפי שמיא גליא מי נפל ומי לא נפל, וא"כ הבת קול יכלה לומר למושה את מספרם של אלו הקטנים אינם נפלים?

ואולי אין לסמוך על הבת קול בענין הזה, משא"כ עצם המנין הי' ע"פ ה' כיון שזה גילוי מילתא בעלמא.

יל"ע אם מנו גוססים [לענין פדיון הבן, עי' הגהות רעק"א י"ד סימן ש"ה סעיף י"ב בשם היש"ש שצריך לפדות גוסס, וגוסס בידי אדם צ"ע לדינא].

אוי לרשע אוי לשכנו

משפחת בני קהת יחנו על ירך המשכן תימנה (במדבר ג, כט) פרש"י וסמוכין להם דגל ראובן וכו' אוי לרשע ואוי לשכנו לכך לקו מהם דתן ואבירם.

צ"ב הרי דתן ואבירם כבר חטאו במצרים ולא התקלקלו בסביבת סמיכותן לקרח וכדאמרין במגילה י"א א' הן ברשתם מתחילתן ועד סופם? וצ"ל דמ"מ בחטא זה של המחלוקת קרח, זה הי' הגורם העיקרי והם נמשכו אחריו.

ועדיין צ"ב שהרי בתחילה קרח הי' צדיק ובעל רוח"ק כדפרש"י להלן ט"ז ז', ועוד צ"ב דבשלמא אם היו הולכים מדעתם לגור

בסמיכות לרשעים מובן שלקו עמהם, אבל כאן הרי סדר חנינתן הי' ע"פ ה' ולא הי' להם אפשרות להתרחק משכנותם ולמה נענשו עמהם? ואולי אין זה תביעה עליהם אלא באו ללמדנו שצריך להתרחק משכנים רעים.

אמנם ק"ק מה צריך לימוד על זה הרי פשוט שהנמצא בסביבות רשעים לומד ממעשיהם, וצ"ל דבא להזהיר שלא יאמר אדם אני לא אלמד מהם.

והנה בנגעים מ"ב מ"ו תנן על הדין ששניהם חולצין את הבית אשר בו הנגע מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכנו הנגע מכאן. ובאמת שגם מכאן אפשר ללמוד דבר זה. ומש"כ מכאן אמרו הכונה שגם מזה אפשר ללמוד, אלא ששם השכן נותץ את ביתו אע"פ שלא עשה כלום, משא"כ כאן הם למדו מקרח לעשות רע ומ"מ שני הענינים הם בכלל אוי לרשע ואוי לשכנו.

והנה מי שבאפשרותו לגור בסמיכות למחלל שבת או לבעל מחלוקת המציאות היא שיותר נגררים אחרי בעל מחלוקת, אמנם לפעמים יש דברים נוספים שגורמים מכשולות גדולים וצריך לשקול היכן יותר גרוע.

הודעה

גליון תוספות לחג השבועות וגליון פרשת נשא ניתן להשיג רק דרך "קובץ גליונות"

כל יום הם התעלו עוד

וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר (במדבר א, א)

פרש"י כשבא להשרות שכינתו עליהם מנאן. הנה בתחילה פרש"י מתוך חיבתן לפניו מונה אותם ומשמע שנמנו שלא לצורך, אבל ממש"כ כאן דכשבא להשרות שכינתו עליהם מנאן משמע שהי' צורך במנינם, והרא"מ כתב דמ"מ לא הי' צריך לזה אלא משום חיבתן.

השפ"ח מקשה דהמשכן הוקם באחד בניסן ולמה לא מנאן עד אחד באייר, ולא נזכר שבאחד באייר הי' תוספת בהשראת השכינה?

ובצידה לדרך (כאן) מפרש שהמנין נדחה עד עכשיו משום שלאחר הקמת המשכן הביאו הנשיאים קרבנות והי' להם כיו"ט והיו אסורים לעשות מלאכה באותם הימים, ואח"כ הי' ז' ימים פסח הרי רובו של חדש יצא בקדושה לכן לא מנאם בזה החדש כלל עכ"ד.

וצ"ב שהרי אין איסור למנות בימים אלו, ולמה זה סיבה שלא נמנו בימים אלו? וי"ל כיון שכל יום עלו קצת במספר האנשים לא נמנו עד שעלו במדה ניכרת מאד שכבר נשתנו לטוב מאד, שהמנין הרי הי' מתוך חיבתן לפניו.

להקדים יששכר לזבולון

לבני יששכר תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות מנן עשרים שנה ומעלה כל

יצא צבא (במדבר א, כח)

ויש להעיר שכאן הפסוק מקדים את שבט יששכר, אמנם יעקב ומשה בברכותיהם בפרשת ויחי ובפרשת וזאת הברכה הקדימו לברך את שבט זבולון?

ואפשר דזבולון העוסק בפרקמטיא צריך מאד ברכה שיצליח כדי שיוכל לפרנס עצמו ואת יששכר, אבל קיום העולם מתחיל ע"י יששכר הלומדים תורה והם מקיימים את זבולון וכל העולם.

האם יש איסור לזר לישא את הכלי כלים?
ואתה הפקד את הלויים על משכן העדת ועל כל כליו ועל כל אשר לו המה ישאו את

המשכן ואת כל כליו והם ישרתו וסביב למשכן יחנו (במדבר א, ט)

צ"ב למה לא כתוב ואת כל אשר לו וכמו שכתוב בתחילת הפסוק ועל כל אשר לז' והנה בערכין י"א א' איתא דמשורר ששיער חייב מיתה, ובמד"ר נשא ו' ד' איתא דבני מררי אסורים במשא בני גרשון.

ועי' מהרי"ל דיסקין ר"פ נשא שאסור לישא קרש אחר באותו היום ואפי' ליום אחר ג"כ יש אסורים. ויל"ע אם גם בכלי הכלים הי' אסור לישא ע"י זר וכן להחליף את הנושאים?

ואם זה מותר י"ל דמשו"ה לא כתוב כאן ואת כל אשר לו, דרק בתחילה שהפסוק מפרש את הדברים שהלויים ממונים עליהם כתוב גם ועל כל אשר לו, אבל בסוף הפסוק דכתיב המה ישאו וגומר להלן פסוק נ"א והזר הקרב יומת דהיינו שהם בלבד הראויים לנושאם, אבל הזר הקרב יומת שם לא כתוב ואת כל אשר לו כיון שדין זה אינו נוהג בכלי הכלים.

מנין ספק

פקד את בני לוי לבית אבתם למשפחתם כל זכר מנן חדש ומעלה תפקדם

לעילוי נשמת רבי אברהם חיים דוד שרייבר זל"ה

ממייסדי העיר קרית ספר ומתלמידי רבנו שליט"א נלב"ע ד' סיון תשס"ד

מדברי רבנו בהספד לפני מיטתו: קשה לי לדבר, הרבה הרבה שנים ישב ולמד כאן בכולל פוניבז' בנה עיר שכולה חרדים מצאצאי החת"ס ורעק"א ז"ל. ובזכות זה עזר לו שיכל לבנות עיר שכולה חרדים שכמעט בכל העולם אין כזה דבר. והקב"ה יעזור שבזכות אלו יזכה להיות בגן עדן ואף משפחתו כולם יתברכו ברוחניות והקב"ה יעזור שיקיים בנו ובלע המוות לצדו וגו'

שנצטוו, ומה ענין הקדמת נעשה לנשמע, ובפשוטו ה' משמע שנעשה זה קבלת דברים, ונשמע זה לשמוע מה צריך לעשות.

ובברכת אהבה רבה אומרים להבין ולהשכיל לשמוע, וא"א לפרש דלשמוע זה שמיעה כפשוטו, שהרי אם מבקשים להבין ולהשכיל ע"כ שזה לאחר שמיעה, ובפ"י שיח יצחק מפרש שזה לקבל בלב כענין שנא' הסכת ושמע ישראל.

* * *

בשבת (פ"ה א') כתוב דבשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ס' ריבוא מלאכי השרת לכל אחד ואחד מיישראל, וקשרו לו שני כתרין אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. משמע שהערב רב לא קיבלו כתרין. ויל"ע אם הם לא אמרו נעשה ונשמע, ויל"ע אם ה' עליהם מצות ואהבתם את הגר שנעשו גרים במתן תורה.

* * *

בשבת (פ"ה א') איתא ואריב"ל כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתו של ישראל וכו', הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם וכו', שאלו האם נשותיהן הותרו משום זה להנשא לאחרים דלכאורה במיתתן פקעו קידושיהן?

וי"ל דכיון שהי' מיועד לכך שיחיו בחזרה זה כגדר עלפון (ועי' באר היטב ופתחי תשובה אהע"ז ס"י י"ז ס"ק א', לענין מת שחי ע"י נביא או חסיד האם פקעי קידושיהו).

* * *

בשבת (פ"ט א') איתא ואריב"ל בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבש"ע תורה היכן היא וכו', משמע שראה שחסר איזה דבר? וי"ל דאצל מלאכים רוחניות זה מציאות, וראה שהתורה נלקחה.

* * *

בפסחים (ס"ה ב') איתא רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. העירו דגם לפני מתן תורה היו אנשים שזכו להגיע לדרגות גבוהות וכגון האבות והשבטים וכו'.

וצ"ל שיחידים זכו לזה ובדרך נס, כעין מה דאיתא על אברהם אבינו (במד"ר חיי שרה ס"א א') אמר ר"ש אב לא למדו ורב לא ה' לו ומהיכן למד את התורה, אלא זמן לו הקב"ה שתי כליותיו כמין שני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה וכו' עכ"ל, אבל לא כולם היו זוכים.

* * *

שח הרה"ג ר' הלל קופרמן שליט"א, שהראה לרבנו, שמצאנו בירושלמי תרומות פ"ח ה"ח שגם גדול תנאי ארץ ישראל רבי יוחנן כשנגנבו ממנו כספו ראה אותו ריש לקיש שאיננו בריכוז הראוי ושאלו מה קרה? וענה לו רבי יוחנן כל האיברים תלויין בלב והלב תלוי בכיס, ורדף ר"ל אחר הגנבים ותפסם והחזיר לרבי יוחנן את כספו. וא"כ רואים שגם ר"י חס על איבוד דמיו?

וחייך מרן רה"י ואמר צריך לדעת ללמוד ירושלמי דהרי יש בחז"ל שהש"ר (פ"ח או' ח) שרבי יוחנן מכר כמעט כל רכושו על מנת ללמוד תודה וא"כ מה אכפת לו גניבת הכסף, אלא היה אכפת לו שלא יוכל למכור עוד משהו על מנת שיוכל ללמוד עוד תורה כך אמר רה"י שליט"א צריך ללמוד את הירושלמי.

ושאל אותו הרה"ג ר' יצחק לוינשטיין זל"ה אולי מה שכאב לר"י היה שמסתמא זה היה כסף לא כשר דאחרת לא היה נגב, ורה"י ביטל רעיון זה ואמר מה פתאום חלילה לומר כן יש כל מיני חשבונות של הקב"ה למה להפסיד לאדם כספו, ולדוגמא הקב"ה לוקח כסף מבן אדם כדי שילמד ולא יהיה עם הארץ וכן יש חסרונות שנגזרים על האדם כדברי הגמרא בב"ב י"א בבני אחתיה דרבי יוחנן ועוד חשבונות רבים של אל דעות ה' ופשוט ע"כ דבריו. (הללי נפשי על שיר השירים עמ' רכ"ז)

בסוטה (ה' א') איתא א"ר יוסף לעולם ילמד אדם מדעת קונו שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכניתו על הר סיני.

והעירו שהרי הקב"ה השרה שכניתו בירושלים, ובקידושין (ס"ט א') איתא שירושלים גבוהה מכל א"י וא"י גבוהה מכל הארצות, הרי שהשראת השכינה הקבועה היא במקום גבוה.

וי"ל דהר סיני ה' בחירתו של הקב"ה, אבל אנחנו צריכים לבחור מקום גבוה שתשרה שם השכינה (וכן על ביהכ"נ נפסק בשו"ע א"ח סי' ק"ב סעיף ב' שבונים אותו בגבהה של עיר ומגביהין אותו עד שיהי' גבוה מכל בתי העיר).

ועדיין צ"ע דבתנחומא פרשת וירא (אות כ"ב) איתא וירא את המקום מרחוק, והאיך נראה מרחוק, מלמד שמתחילה ה' מקום עמוק כיון שאמר הקב"ה לשרות שכניתו עליו ולעשות מקדש אמר אין דרך מלך לשכון בעמק אלא במקום גבוה ומעולה ומיפיה ונראה לכל, מיד רמז הקב"ה יתברך לסביבות העמק שיתקבצו ההרים למקום אחד לעשות מקום השכינה (ומה שנתקבצו ההרים מסביב ולא נעשה שם הר, י"ל כיון שאין כל חדש תחת השמש), לפיכך נקרא הר המוריה שמירתו של הקב"ה יתברך נעשה הר עכ"ל. הרי דהקב"ה אמר דצריך מקום גבוה?

ויש לומר דכיון דזה מקום שהאנשים יעבדו שם להקב"ה, אז הקב"ה אומר שיעשו מקום גבוה כמו שצריך לאנשים להתנהג לעבודתו, אבל בסניי ה' להם רק לשמוע את העשרה הדברות, ולא ה' מיועד מצד הקב"ה לעבוד שם, ואע"פ שאח"כ זבחו שלמים, זה כבר לא ה' ציווי השי"ת על זה.

* * *

במד"ר (ויחי צ"ט א') איתא בשעה שבא הקב"ה ליתן תורה בסניי היו ההרים רצים ומדיינים אלו עם אלו זה אומר עלי התורה ניתנת וכו'. והעירו הרי הקב"ה אמר למשה כשנגלה אליו בסנה (בפ' שמות ג' י"ב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, הרי כבר הובטח שיהי' בסניי.

וי"ל שהם לא ידעו מזה (וכעין זה עי' מהרש"א בפסחים ק"ח א' על יורקמו שר הברד ע"ש).

* * *

יל"ע אם לפני מתן תורה כל אחד מבני ישראל אמר אעשה ואשמע, אלא דלאחר שכולם אמרו כך זה נקרא שאמרו נעשה נשמע, או דכל אחד אמר נעשה ונשמע?

ולצד השני יל"ע אם המקבל על עצמו דבר בלשון רבים חל נדר לקיים דבריו (ועמש"כ בשיעורי חומש בפ' חקת כ"א ב' על מה שבנ"י אמרו אם נתן תתן את העם הזה בידי וגו'). והנה מעירים במה שאומרים בתפילת ערבית על כן ה' א' בשכבנו ובקומנו נשיח בחוקיך, דלכאורה באמירה זו מקבל על עצמו בנדר, ואם נאמר דכשואומרים בלשון רבים לא חל נדר, א"ש דמשו"ה אין בזה נדר.

והנה בסדר רב עמרם גאון הגירסא היא על כן ה' אלקינו בשכבנו ובקומנו תן בלבנו ונשיח בחוקי רצונך וכו', ולגירסתו בלא"ה לא קשה, כיון שזה לשון בקשה ולא לשון קבלה.

* * *

הנה בני"י אמרו נעשה ונשמע, וממש"כ ונשמע (ביו"ד) משמע שזה דבר נוסף, אמנם הכונה לדבר אחד שנעשה מה שנשמע, והנה רש"י בפ' וישב (ל"ג כ"ה) מפרש וכל שמיעה שהיא קבלת דברים כגון זה וכגון וישמע יעקב אל אביו נעשה ונשמע מתורגם נקבל עכ"ל.

וצ"ב דאם נשמע הכונה לקבלת דברים, א"כ נעשה ונשמע זה דבר אחד, שהרי גם נעשה היינו קבלה לעשות, שהרי א"א לעשות מעשה לפני

פרקי אבות | פרק ה'

הנה בשנה שעברה כתבנו בס"ד הרבה על פרק זה בקונטרס "כאיל תערוג חג השבועות" וכאן הבאנו כמה ענינים נוספים

מהו במשורה

"כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה" (פ"ו מ"ד)

והנה בב"מ ס"א, ב' איתא דמשורה הוא אחד משלושים ושלוש בלוג. ולהחזו"א הוא 18 גרם בערך ואף דמבואר בשבת קנב א' עד ארבעין שנין מיכלא מעלי מכאן ואילך משתי מעלי, מ"מ מכאן תשובה לאומרים שצריך לשתות הרבה, דהא קתני מים במשורה

תשתה, ולא שותים רק בזמן סעודה. והגר"ח"ק שליט"א העיר מגמ' ברכות מ' א' ת"ר המקפה אכילתו במים אינו בא לידי חולי מעים וכמה אמר רב חסדא קיתון לפת: וברש"י מבואר שצפה אכילתו במים.

[והא דקתני במשורה איירי למי שאין לו מים]

ביאור כונת המשנה

"כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל" (פ"ו מ"ד)

יל"ע אם הזכיר במלח לומר דעם זה יאכל ולא בתענוג יותר גדול מזה, או דכתוב שאם אין לו מלח מותר לו להתעסק בפרנסה בשביל זה ואין צריך לאכול פת בלי מלח.

על הלכות יום טוב כבר כתבנו בקונטרס "כאיל תערוג" פסח תשע"ו ונביא כאן עוד ענינים נשים **ביעלה ויבא** | בשו"ת רעק"א (סימן א') כתב דנשים ששכחו להזכיר של חג בברכת המזון אינם צריכים לחזור ולברך, משום ד"ל דאשה מותרת להתענות ביו"ט דאיסור תענית ביו"ט נראה שהוא מדין עונג. וכ"ה ברמב"ם. והרי מצות עונג הוא בכלל מ"ע דעצרת תהי' לכם דדרשינן מיניה חציו לה' וחציו לכם וא"כ לא תהא מצוה זו עדיפא מכל מ"ע שהז"ג שנשים פטורות וכו', זולת בליל א' דפסח וכו'.

ובהשטמות מוסיף דאם היא מחוייבת בשמחה היינו בשתיית יין ובשר, אבל מ"מ נראה דאינה מחוייבת באכילת פת ונראה דאכילת פת אינו מצד חיוב שמחה וממילא אינה מחוייבת בברהמ"ז מחמת יו"ט לכן אם שכחה לומר יעלה ויבוא בברהמ"ז ביו"ט אינה צריכה לחזור ולברך. וכתב שם דגם חיוב קידוש ליכא עלייהו עכ"ד. אמנם בכס"מ הל' ברכות פ"א ה"י הביא מהרמ"ך דנשים חייבות בברכת שהחינו דקידוש ע"ש, ומסתמא ה"ה בקידוש וכיון דחייבות בקידוש חייבות ג"כ בסעודה מדין קידוש במקום סעודה ולכן יהיו צריכות לחזור אם שכחו לומר יעלה ויבוא.

אלא דיש שהעירו דלענין קידוש במקום סעודה סגי במיני תרגימא או ברביעית יין עיין שו"ע סימן רע"ג סעיף ה' א"כ אין בזה רא' שחייבין בפת לכן אם שכחה יעלה ויבוא א"צ לחזור כמו בר"ח וחוה"מ דגם איש אם שכח אינו חוזר, מ"מ משמע דעיקר דין קידוש הוא לקבוע אח"ז על הפת מדכתבו הראשונים סימן ער"ב סעיף י' דבהמ"ז פוטר יין של קידוש דשייכא לסעודה משא"כ ביום חול אינו פוטר ברהמ"ז וצריך ברכה אחרונה לפני שהולך לאכול הלחם.

ולמה בשבת אין מברכין ברכה אחרונה על היין דהא אינו מוכרח לקיים בפת א"כ לא יפטור ברהמ"ז יין של הקידוש, וע"כ דלגבי זה מתחשבין עם עיקר דינו דהיינו אכילת פת א"כ י"ל דלגבי נשים ג"כ מתחשבין לפי עיקר דין סעודה דזה על פת.

והראוני שכבר העיר בזה בספר יד אליהו לר"א רגולר זצ"ל סימן י"ז וכתב: דלענ"ד כיון דע"כ נשים חייבות בקידוש היום דיו"ט היא מדאורייתא מדאיתקוש לשבת או מדרבנן דומיא דשבת א"כ ממילא חייבות בעונג משום במקום עונג שם תהא קריאה ולכו"ע מי שמחוייב בקידוש מחוייב בעונג וכיון דלהגאונים ס"ל דבעינן פת דוקא לצאת ידי עונג ממילא חייבות בברהמ"ז מדרבנן ואפי' למ"ד במיני תרגימא יש להזכיר של יו"ט עכ"ד.

וראה ברעק"א שם סימן א' בהשטמות ס"ל דנשים אינם מצוות גם בדין חציו לה' ביו"ט משום דהוי מ"ע שהז"ג ע"ש, וכנראה ס"ל דמה שצריך לנהוג חציו לה' זה חיוב מחמת היו"ט ולכן זה חיוב שהז"ג.

ויל"ע בזה דלכאורה החיוב דלה' זה חיוב ביו"ט כמו בכל הימים רק שיש מצוה של חציו לכם ובזמן שמקיים חציו לכם אינו מחוייב בחציו לה' אבל בחציו השני שאין מצוה. (ימלא פי התלתך עיונים בתפילה)

הוצאה שיכול להוציא שלא כדרך | הדברים שמתירים להוציא ביו"ט לצורך, מותר לטלטלם אפי' בכהאי גוונא שאפשר לקחתם באופן שלא יטלטל (כגון שיכול לקשור המפתח כחגורה) ואינו נחשב הוצאה שלא לצורך.

קובע באמצע היו"ט לגור בארץ ישראל | בן חו"ל דהיה באר"י והחליט באמצע יו"ט שני לקבוע מושבו באר"י ולא לחזור לחו"ל דלכא"ז צ"ל דפקע מיניה השתא חובת יו"ט שני לאלתר דאין דין היו"ט חל בכניסתו לחייבו כל היום אלא כל רגע ורגע יש לו דין יו"ט וחייב לשבות כעת מפני שעכשיו הוא יו"ט. ועיין בקוב"ש ביצה [ס"ק מ"ה] שדן כע"ז מי שנכנס לאר"י ביו"ט שני. וצ"ע במש"כ שם לדמות לגזירת תענית שנתבטל הטעם ע"ש.

ורבנו שליט"א כתב אמת הוא שחיוב יו"ט זה מחמת כל רגע ורגע אבל יש חיוב ג"כ מחמת כניסת החג דאל"כ למה יש דין מיגו דאתקצאי בהש"מ אתקצאי לכוליה יומא הרי כל רגע הוא יו"ט מחמת רגע זה ולא מחמת תחילת היום וע"כ דיש דין יו"ט ג"כ מכה תחילת היום, ועוד ראה מהא דהאוכל נבילה שנתנבלה ביוה"כ פטור משום דאיסורי יוה"כ חל קודם והרי אם כל רגע ורגע מתחדש חיוב יוה"כ הוי ליה איסור בבת אחת. (פוריים משלחו גבוה כר"ב)

להתוודות ביום טוב | יש להסתפק במי שנכשל ח"ו באיזה חטא ביו"ט דיש עליו חיוב תשובה והחיוב הוא לשוב מיד כמבואר בשערי תשובה לרבינו יונה בתחילתו (שער א') אך מאידך הרי זה כרוך בצער ויגון ונמצא מבטל משמחת יו"ט כיצד עליו לנהוג? ושאלתי למרן הגרא"ל שליט"א והשיב לי: דאם הצער הוא על העונש יש בזה שאלה, אבל אם מצטער על עצם החטא אין בזה שום איסור ומחוייב לעשות כן.

ולכא"ו יש להוכיח דיש ענין תשובה אף ביו"ט מהא דאיתא ביומא [כא] בשעה שישאל עולין לרגל עומדין צפופין ומשתחוים רווחים וכו' ופירש"י נעשה להם נס והמקום מרחיב עד שיש ביניהן ארבע אמות שלא ישמע איש "יודוי" של תבירו שלא יכלם הרי שהיו מתודים ברגלים. (שלמי שמחה עמ' ו)

מחיקת האותיות בעישון סגריות ביו"ט | הגר"צ פלמן זצ"ל הביא בשיעוריו דהנה יש טענו שמתיר במחיקת האותיות בעישון סגריות כיון שהיו כלאחר יד, ואמר רבנו דאי"ז נחשב כלאחר יד דהשתא דרך עישון הוא.

ואמר רבנו: הביאו שהגרשז"א זצ"ל כתב שדין אשו משום חציו אינו סיבה לקבוע שמי שהדליק סגריה ואח"כ האש בוערת במקום האותיות שיהא זה נחשב למוחק, והיינו דס"ל דיש לחלק בין אשו משום חציו בין נזיקין למלאכות.

אמנם שם אין ברור בכלל שנחשב מוחק, וגם אם יעשה הרוח בפיו ללבות האש כדי להתפשט ותשרוף האותיות, שאין זה צורת מלאכת מוחק, שמכלה גם את הנייר, ועי' מה שדן בזה באחיעזר ח"ב סי' מ"ח שהביא תשובת חותנו בענין לשרוף הגליונות הרבים של דברי תורה שהיו בבתי הדפוס שהוא טירחה והוצאה גדולה לגנוזם אם אפשר

לשורפם ועי' אור שמח פכ"ג משבת ה"ב. (אילה השחר שבת קכב, א ועי"ש) ולמעשה אמר דבזמנינו בודאי יש להיזהר מאד מזה ולא לעשן סגריות ביו"ט, כי כיום זה בודאי לא דבר השווה לכל נפש, ולא הותר לזה הבערה ביו"ט. (פרי חיים)

ברכה על עליה לרגל | הנה יל"ע אם בזמן שהי' ביהמ"ק קיים היו מברכים על מצות עליה לרגל? ולכאורה הזמן שצריכים לברך הוא כשמגיעים לעזרה. והראו לרבנו דבזכר למקדש מבעל האדר"ת פ"ב אות ד' כתב נראה בעיני דעל מצות ראייה היו מברכים כל אחד כל הבא לעזרה קודם שנכנס, ברכת המצוה עם שהחינו דמי גרע ראייה מלולב וכיו"ב וצ"ע.

לשחוט בזמן הזה ביו"ט | נראה שגם בזמנינו שיש אפשרות לקרר האוכל שלא יתקלקל מ"מ אין זה נחשב אפשר מאתמול שאינו דומה בטעם וטריות גופא תבשיל מהיום לתבשיל מאתמול, וכן מותר לשחוט ביו"ט אף שדרך הרבה בני אדם לאכול בשר מקורר ומוקפא לפי שיש טעם לשבח בבשר שלא עבר זמן רב משחיטתו. (אילת השחר שבת קלד, א)

בגדרי הואיל | פסחים מ"ז ע"ב הק' תוס' לרבה דס"ל דהמבשל ביו"ט לחול אינו לוקה הואיל ואי מיקלעי אורחים חזי ליה, א"כ ביטלת כל מלאכת שבת הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה? ותירצו דכיון דלא שכיח כלל לא אמרינן הואיל. וקשה א"כ בבתי חולים שמצויין שם חולים שיש בהם סכנה, וכי מותר כל המלאכות בשבת הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה.

וצ"ל דכשנדון כל מחלה ומחלה לעצמה אינו שכיח, וזה מספיק סיבה שלא יהא היתר של הואיל. ומה שבסך הכל יש הרבה חולים, זה לא הופך את הדבר לשכיח. קצת דוגמא לדבר חזקה אין אדם פורע תוך זמנו, דכיון שמוציאין ממון על פי זה, ע"כ דאי"ז רק רוב אנשים, אלא כולם אין פורעין בתוך זמנם, והרי המציאות היא שיש אנשים שפורעים לפעמים בתוך זמנם. וע"כ דמה שקורה לפעמים זה לא הופך את הדבר למציאות של מיעוט, רק אם יש קבוצה קיימת שהם נוהגים אחרת זה יוצר מיעוט. וה"נ מצד עצם הדבר כל חולה שיש בו סכנה בפני עצמו אינו שכיח, רק שקורה ח"ו מפעם לפעם וזה לא הופך את הדבר לשכיח.

ובעיקר התוס' צ"ב מאי קושיתם הרי אוכל נפש ביום טוב, המתיר הוא היום טוב, דהתירה תורה לבשל אוכל נפש ביום טוב, וההיתר נמצא רק שצריך שיהא נכלל בהיתר, לכן מועיל הואיל ומקלעי אורחים, משא"כ היתר מלאכה בשבת לצורך פיקוח נפש, המתיר הוא "הפיקוח נפש" וא"כ כל זמן שאין פיקוח נפש לפנינו, אין המתיר כלל, ומה יועיל הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה. (קובץ גלאט כו)

קידוש לבנה במוצאי שבעות | איתא בשו"ע לקדש הלבנה במוצאי שבת, אך מוצאי יו"ט לא נזכר, רק מוצאי יום כיפור. ומסתבר דאף אם חל יו"ט באמצע השבוע מ"מ יש להמתין למוצאי שבת, שהוא היום הכי מקודש, וקדשתו מכל הזמנים, ורק במוצאי יום כפור, יום מחילת עונות, הוא זמן מיוחד, ומקדשין בו הלבנה. [וכן נהג רבנו שלא רצה לקדש הלבנה במוצאי שבעות אלא המתין למוצאי שבת]. (פ"ח)

עולם הישיבות

ישיבת כנסת חזקיהו - כפר חסידים

לי שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי, והגליתים לבין האומות, ומתגעגע שכלל ישראל יתרום, ויגיע לתכלית שהקב"ה רוצה שיהיה בית המקדש, שתהיה שכניה, וזה צריך להביא היום הזה, שבאו בודאי אנשים שרוצים להתחזק, רוצים שיהיה להם קשר עם המקום שבו הם נבנו, וזה יתן להם עוז וכח להמשיך, ואלה שנמצאים כאן, וכל אלה שהיו מקודם בישיבה, ואלו שעכשיו ממשיכים, כולם ילכו, בתכלית אחת, למטרה אחת, להגדיל תורה.

ויה"ר שנזכה שהקב"ה יערה וירומם את קרן ישראל, ושכלל ישראל כולם יבואו לתכלית מה שהקב"ה רוצה שיהיה, וכל הבריאה כולה תתקדש, וכולנו נזכה למצב של ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ויתקיימו הפסוקים יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו שזה כל התכלית, ונקווה שהישיבה תמשיך ותוסיף עוד להוציא פירות, עד שנזכה לביאת גוא"צ במהרה בימינו. בשיחה שנשא שרבנו בישיבה י"ט אדר א' תש"ס הרחיב באושר שיש לכל בחור בישיבה. ובי"ב תמוז תשס"ה דיבר באריכות רבנו בישיבה בענין אמונה.

מקום שהתפללו אבותינו

בכ"ה טבת תשס"ד הגיע רבנו לישיבה ואמר בתו"ד: מה אומר, ברוך ה' ישיבה שקיימת כבר כ"כ הרבה שנים, בודאי במשך הזמן הזה גדלו הרבה תלמידי חכמים, ומה אני יכול להוסיף כאן.

חז"ל אומרים שיעקב אבינו אחרי שעבר את מקום המקדש, והוא לא התעכב שם, איהו לא יהיב דעתו להתפלל במקום שהתפללו אבותיו ומן השמים יעכוהו, לכן לא עיכבו אותו, ואח"כ נתעורר לזה, ואז עשה הקב"ה שקפצה לו הדרך, והוא הגיע שם למקום המקדש.

והשאלה היא מאי נפקא מינה כ"כ במה שהתפללו שם אבותינו או לא התפללו אבותינו, ואיני יודע אם כתוב בחז"ל משהו מיוחד מה זה מקום שהתפללו אבותינו, עכ"פ רואים שכל מקום יש לו איזה סיבה להיות התעוררות, ועל יעקב אבינו היתה תביעה למה לא התעורר במה שיש מקום שהתפללו אבותינו, ואי אפשר להגדיר ממש מה הסיבה, אבל משמע שכל מקום יש לו איזה משהו מיוחד, והיות זה מקום שהתפללו אבותינו היה צריך להתעכב, ואם לא התעכב ה' תביעה קצת על יעקב אבינו, למה לא התעורר, ואחרי שהתעורר תיכף קפצה לו הארץ.

אנחנו לא מדברים על מקום שהתפללו אבותינו, אבל משמע שאם יש מקום שהתפללו, ושם זה אבותינו, ואמנם כלל ישראל היום זה לא כמו אבותינו, אבל יש משהו שמקום שהתפללו, מקום של לימוד התורה, מקום של תפילה, יש בו משהו סגולה מיוחדת, מקום שיש בו כ"כ הרבה שנים תורה, אז הדבר הזה מסתמא יש לו משהו, ממילא אי אפשר לומר שהמקום הזה לעבור בלי התעוררות, אני לא דרגה כזאת, שאפשר לומר שמתעורר כ"כ, אבל בכל זאת היות שעוררוני, אני לא יכול לסרב ולא לומר כלום.

והנה זה הרי ידוע שמקום שמגדלים בו תורה, מקום שמגדלים בו תפילה, זה מקום גדול, ויש בו קצת סגולה שיכולים להתעורר, ...וממילא אנחנו מקוים ומברכים שהמקום הזה שמשמש כ"כ הרבה שנים מקום תורה ותפילה, שישמש באמת לתפארת, שיוסיף המקום הזה יוסיף שכל ההוגים בו והנמצאים שם, יעלו מאד מאד, בתורה ויראת שמים, עד כדי כך שבמשך הזמן יהי' מקום שיתרבו עוד ספסלים, עוד תורה ועוד תורה, ועי"ז יתרבה תורה מאד, והקב"ה יעזור שע"ז נזכה לעלות ולעלות עד שיהי' ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ונזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן.

ובחודש טבת תש"ע הגיע רבנו לישיבה ונשא בה דברי חזקיהו על חז"ל לימוד התורה הקדושה ואכמ"ל.

בשבועות הקרובים נכתוב אי"ה אודות ישיבות: מאור התורה, מאור התלמוד, מאור יצחק (חמד), מדרש שמואל, מעוז חיים, מיה, מיר מודיעין עילית. נדבורנא, נחלת בנימין, נחלת דוד, נחלת הלויים, נר זרח, נתיב הדעת, נתיב התורה, נתיבות התורה, נתיבות עולם.
מי שיש ביזו ענינים מרבנו אודות הישיבות הנ"ל נשמח אם יפנה בהקדם למערכת
נ.ב. ישנם ישיבות שרבנו הגיע לשם לפני שנים, ועדיין לא הצלחנו להשיג את הדברים שנאמרו שם, וע"כ לע"ע אנו כותבים על ישיבות נוספות.

הישיבה הוקמה בשנת תש"ט ע"י הגאון רבי נח שימנוביץ זצ"ל ובשנת תש"ר עברה לכפר חסידים ואז כיהן כראש הישיבה הגאון הגדול אליהו משיקובסקי זצ"ל, ולאחמ"כ חתנו הגאון רבי דוד מן זצ"ל ויבדלחט"א בנו הגאון ר' יהושע שליט"א יחד עם המשגיח הגאון הגדול רבי דב יפה שליט"א.

באחד השנים נפגש רבנו עם רה"י הגר"א משיקובסקי זצ"ל בחתונה ודיברו בלימוד בסוגיא באהלות, ולאחר מכן התכתבו כמה פעמים בסוגיא זו. [ולע"ע לא הגיע לידינו המכתבים]

שו"ת בישיבה

שח המשגיח הרה"ג ר"מ דוד שליט"א: זכינו שרבנו נעתר לבקשתנו לבוא למסור שיחת חזקיהו מס' פעמים בישיבה. ובא' הפעמים קיצר מאוד בשיחה בישיבה, כי יקר בעינינו לשבת עם רבני הישיבה שליט"א (ע"פ בקשתנו מראש). בין שאר השאלות שנשאל רבנו ע"י רה"י הגר"ד דיבר ע"כ שלפעמים ישנם סוגי בחורים שונים בשיעור, חלק א' חזק מאחד וחלק אחד חלש ולפעמים מפריע להתקדמות אחרים.

והשיב: "אולי הרמה של השיעור גבוה מדי". ונשאל, "אולי אפשר לתת שיעור ברמה נמוכה קצת?" וענה, שהעצה היחידה היא לתת לתלמידים טעם בלימוד. ונשאל, אולי לקבל רק תלמידים חזקים והחלש לא לקבל, ואמר לא לשנות הח"ח ה' אומר שלא כדאי לאסיר לנסות להשתחרר מאיזיקים כיון שזה יסבך אותו יותר ויכאיב לו, אם לא יהיה טעם בלימוד מה יעשה הנער. יש לטפל ביחידים בטובים גם, כולם צריכים לעלות, אם יסלקו בחור מהישיבה יבא אחר גרוע וימלא מקומו... איך נותנים טעם בלימוד? נשאל רבנו. וחייך רבנו ואמר "אין כדורים לזה אולי צריך לנסות לתת כבוד כגון לכתוב חידו"ת יגיש יצירה אולי יהיה לו הנאה מזה".

בהזדמנות אחרת זכרוננו ששאלתי למי יש לכונן את השיעורים והשיחות, א"ל מרן שליט"א רק גדולי הדורות ממש היו כאלה שבדר"כ ניכר כבר מקוטנם הרבה מאוד ת"ח גדלו מאוד לאו דוקא מאלה שציפו מהם, לכן השיעור והשיחה צריכים להיות מתאימים בדר"כ לבינונים ומדי פעם להעלות את הרמה לגרות גם את החזקים וכן למשוך גם על החלשים. בהזדמנות אחרת באתי לשאול על קבלת תלמיד שאמר לי שרבנו ששלחו ללמוד אצלנו, הגיב 'אל תאמין לשום דבר שאומרים לך בשמי' אבל צריך לדעת כיום אם בחור לא נמצא בישיבה מידרדר מאוד והם ונהיה אח"כ פשוט גנבים ורוצחים רח"ל.

כל יום שיהיו במסגרת 'קעמפ' זה הצלה

לפני עשרים שנה פנה הגאון רבי יעקב שמואלי שלי"א מראשי הישיבה, לשאול את רבינו האם ראוי לעשות "קעמפ" לישיבה בקיץ. רבינו שליט"א הסכים לכך. לפני שלוש שנים כשהיתה מלחמה בדרום, נכנס שוב לשאול אם ראוי בשנה כזו שצעירים נלחמים בעזה, לעשות קעמפ, כי אולי תהיה לזוט שפתיים על בני הישיבה בחוץ. ושאל רבינו: "אם לא בקעמפ, היכן יסתובבו הבחורים? ברחוב?... כל יום שיהיו במסגרת הוא הצלה וצריך שיהיה קעמפ".

כנסת היובל

בכנסת היובל לישיבת כפר חסידים ליל כ"ט תמוז תשנ"ט הגיע רבנו להשתתף ונשא דברים נדפסו בס' ימלא פי תהלתך עניני תורה עמ' שנה - שנו) ונביא כמה קטעים: בעצם ימים אלו הם ימים של בין המצרים, אך מצד אחד יש שמחה גדולה.

כשמלאו לישיבה "חמשים שנה" דבודאי במשך הזמן הזה של חמשים שנה הרבה נבנו, ואפשר לומר על הישיבה "באר חפרוה שרים כרוה נדיבי עם", שהחמישים שנה שעברו זה היה עבודה של אנשים גדולים שהשקיעו את הכח ואת המרץ במשך החמשים שנה, ובדאי הרבה נבנו כאן. והרבה פירות הוציאה הישיבה במשך הזמן הזה: ובתורה חמשים שנה, קוראים לזה "עולם" עולמו של יובל. וכאן הרחיב בענין חילוף המשמרות.

וסיים: והישיבה, המקום תורה, זה מקום שצריך ללכת לתכלית הזה, להבין, שיבואו דורות אחר דורות, דור אחר דור, שיצאו מקדשי שם שמים עובדי ה'. ומקוים שבמשך הזמן של שני דורות שעברו כבר, חמשים שנה מעת שהישיבה נוסדה, בודאי יצאו מהם הרבה מקדשי שם שמים, והרבה שמחה יש להקב"ה, מהמקום, אבל העיקר הוא שלא נסתפק בזה, אלא להמשיך! כי במקום שיש שמחה כזאת, באותו זמן הקב"ה שואג כארי, ואומר אוי